

TROMSØ MUSEUM	
Arkeologisk avdeling	
J.nr.	327/95
Dato	18/9.95
Ark.nr.	57126
Saksbeh.	

VIKINGENE FRA HUNSTAD

RAPPORT FRA DE ARKEOLOGISKE UTGRAVINGENE

1992 OG 1993

Marit Chruickshank

Universitetet i Tromsø, Tromsø museum, IMV, arkologisk avdeling

INNHOLDSFORTEGNELSE

	Side
* BAKGRUNN FOR UNDERSØKELSEN	1
* OMRÅDEBESKRIVELSE	1
* FORUNDERSØKELSEN 1991	3
* UTGRAVINGENE I 1992	
STRATEGI	4
DOKUMENTASJON	4
DATERINGSMETODE	5
DATERINGSSKJEMA	6
INDELING AV FELTET	6
* RESULTATER ETTER FØRSTE SESONG	
VEST-FELTET	7
ØST-FELTET	
JERNGROPA	9
* OPPSUMMERING ETTER FØRSTE SESONG	10
* UTGRAVINGENE I 1993	
STRATEGI	12
DOKUMENTASJON	13
DATERINGSMETODE	13
DATERINGSSKJEMA	14
INDELING AV FELTET	15

	Side
* RESULTATER ETTER 1992- OG 1993 SESONGEN	16
BOSETNINGSPERIODENE	16
FASEINNDELING	17
*FASE V	17
JERNGROP	
ILDSTED	
* FASE IV	18
HUS D	18
ANNEKS	20
HUS B	21
MELLOMGASE	21
HUS F	22
HUS E	24
* FASE III	24
HUS A	24
HUS C	26
STEINSETTING	26
* FASE II	27
HUS G OG H	27
* FASE I	28
KULLGROP I	28
KULLGROP II	28

	Side
* OPPSUMMERING	29
* HUSTYPENE	30
* ANDRE STRUKTURER	30
* STEINALDERFUNN	31
* ANDRE FUNN AV SPESELL INTERESSE	31
* FORMIDLING	32
* AVSLUTNING	33

HUNSTAD

Rapport fra de arkeologiske utgravingene i 1992 og 1993

BAKGRUNN FOR UNDERSØKELSENE

I 1984 blei området befart i forbindelse med utarbeidelse av reguleringsplan for Hunstad. Det blei da registrert bosetningsspor i form av kulturlag i området mellom RV 80 og gammelgården på Hunstad. Bosetningsområdet måler omtrent 40 meter øst-vest og 30 meter nord-sør. RV 80 skjærer gjennom boplassområdet.

Statens vegvesen, Nordland søkte i 1991 det freda boplassområdet frigitt i forbindelse med bygging av gang- og sykkelvei langs RV 80. Kulturminnene blei søkt frigitt først da gangstien var lagt nesten inntil boplassområdet, dette medførte stopp og utsettelse av anleggsarbeidet mens området blei arkeologisk undersøkt. Arkeolog Hein B. Bjerck i Nordland fylkeskommune foretok sommeren 1991 en prøveundersøkelse v.h.a. gravemaskin for å avgrense boplassen. Det blei da konstatert tykke kulturlag over et stort område og Tromsø museum vedtok å utføre en større arkeologisk undersøkelse før gang- og sykkelstien blei anlagt.

Gangstien blei lagt midlertidig på grussåle på glassfiberduk over kulturminneområdet, mens utgravingene foregikk i gangsti-trasèen. Planen var å foreta en sesongs feltarbeid i trasèen, for så å anlegge den permanente stien. Man skulle videre undersøkte området under den temporære stien, dvs. mellom den endelige gangstien og RV 80, dersom en anså det som nødvendig.

OMRÅDEBESKRIVELSE

Hunstad ligger ved riksvei 80, omtrent 7 km øst for Bodø sentrum. G.nr 41, b.nr....., ligger 24 m.o.h. og omtrent 200 meter fra sjøen. Fra gården er det slak helling med dyrket mark ned til ei lita vik ved sjøen. Hunstad har hatt kontinuerlig bosetning over en lang periode og i forrige århundre var Hunstad et relativt tett bebygd klyngetun. Det finnes tegninger over 1800-tallets

Hunstad, men de fleste husene er i dag borte. Noen av husene er imidlertid restaurert og fungerer som boliger, og hovedgården ligger fortsatt på haugen, men er nå ubebodd. Under våre undersøkelser fant vi kun få rester etter nyere tids bebyggelse, men ut fra tegningene stod det på slutten av 1800-tallet ingen hus akkurat i det området utgravingene foregikk. Her var gammel pløyemark.

Det er gode jordbruksmuligheter i området og fortsatt drives deler av jorda på Hunstad. Men moderne boligfelt utvides og kommer stadig nærmere gamle Hunstad gård, og store arealer i området er regulert til boligformål.

Det er også tidligere gjort arkeologiske funn i områdene ved Hunstad. I Tromsø museums arkiver finner en opplysninger om at det på Toften, på NØ-sida av elva som løper ved husene skal ha vært en boplass hvor det er funnet en klebersteinskole og mynter, ingen av tingene er tatt vare på, det skal også være funnet to økser fra yngre steinalder. Mellom Moen og Hunstad skal det ha vært en bauta som antas å være fra jernalder, men denne er fjernet.

Også på nabogårdene er det spor etter tidligere bosetning. På Jensvoll er det i en haug funnet et jernsverd, en jernøks og skår av klebersteinskar, trolig fra jernalder. På Mørkved skal det ha vært noen hauger, og på Bertnes er det en gravhaug og bautastein fra samme tidsperiode.

FORUNDERSØKELSEN 1991

I 1991 foretok fylkesarkeolog Hein Bjerck ei mindre prøvegraving i kulturlagene på Hunstad. Det blei gravd tre sjakter med gravemaskin for å fastslå hvilke kulturminner som fantes og for å avgrense kulturminneområdet. Det var kulturlag i hele det frisøkte området, og i nord skjærer riksvei 80 gjennom kulturlagene mens det gamle hovedhuset på Hunstad gård trolig står på kulturminneområdet i sør.

Kulturminneområdet som blei undersøkt var markert som en svak forhøyning. Det blei gravd tre prøvesjakter gjennom forhøyninga hvor grøft nummer to skar gjennom den høyeste delen av området og grøft nummer en og tre var lagt h.h.v. lengst øst og lengst vest i forhøyningen. Alle sjaktene var nord-sør gående. Prøvegravinga viste at i sentrum av forhøyninga er kulturlagene over en meter tykke, de avtar utover mot ytterkantene. Grøft nummer to viste rester etter stolper og groper, det blei funnet et spinnehjul og det var mye trekull i lagene. I grøft nummer en og tre blei det ikke gjort funn som tyder på at boplassområdet strakte seg dit. Nyere tids pløying har ødelagt de øverste kulturlagene over hele området. Etter prøveundersøkelsen blei boplassområdet begrenset til å måle 40 meter øst-vest og 30 meter nord-sør. Det blei konkludert med at det kan dreie seg om et langhus fra jernalder.

UTGRAVINGENE 1992

Undersøkelsene i 1992 gikk over fire uker med et mannskap på seks personer. De som deltok var Marit Chruickshank (feltleder), Jorunn Albrigtsen, Premyslaw Urbanzyk, Bjarne Kjartan Fønsteli, Kjartan Gran og Brynjar Sandvoll (feltassistenter).

STRATEGI

Vi ønsket å åpne et så stort område som mulig for å finne eventuelle huskonstruksjoner. Vi valgte ut et felt som lå i traséen for den planlagte gang- og sykkelstien. Vegvesenet stilte gravemaskin til disposisjon, og med den åpnet vi et felt på 36 x 9,5 meter, det undersøkte feltet målte 35 x 5,5 meter. Feltet blei lagt på linje med RV 80.

I tillegg åpnet vi dem midterste av prøvesjaktene fra 1991, for å kontrollere stratigrafien i kulturlagene. Det ble tegnet profiltegning av den østre sjaktveggen.

Det var store forskjeller på kulturlagene i h.h.v. øst- og vestfeltet. Kulturlagene var tykkere i øst enn i vest, noe som skyldes at kulturlagene i vest i stor grad var ødelagt av pløying. Den 1-1,5 meter brede prøvesjakta fra -91 delte feltet i to, og gjorde det tildels problematisk å følge enkelte kulturlag.

DOKUMENTASJON

Koordinatsystemet var lagt opp slik at X-aksen vokste mot NØ og Y-aksen vokste mot NV (tilnærmet rett linje). Det blei laget to halvmeters brede profilbenker, disse møttes i punktet X 100/Y 100. Koordinatene på feltet var X 83-118/ Y 95-105.5

Hele feltet ble rensket opp med krafse og spade. De øverste lagene var omrotet p.g.a. seinere tids pløying. Ut fra funnfrekvensen etter opprensning så det ut til å være en konsentrasjon av funn midt i feltet, omtrent der prøvesjakta fra 1991 var gravd. Også vest i feltet var det en konsentrasjon av

funn, og stratigrafien i prøvesjakta viste at det her var tjukke kulturlag. I det feltet vi åpnet sør for X 100 var det gravd en (vann)grøft i seinere tid - slik at store deler av området var omrotet. Vi konsentrerte derfor gravinga om området X 100-105,5/ Y 83-118.

Det blei gravd *stratigrafiske lag* og hvert lag ble dokumentert med lagnummer, beskrivelse, tegning og nivelement pr. 0,5 meter samt "ved behov". Alle lag ble nivelert på toppen, og stolpehull fikk topp- og bunnivelement. *Plantegninger* og *profiltegning* av prøvesjaktas Ø-vegg ble tegnet i målestokk 1:20. Profilbenkene ble overflatenivelert pr. 20 cm, men p.g.a. tidsnød ble det ikke laget profiltegninger av disse. *Gjenstandsfunn* blei målt nøyaktig inn i forhold til X og Y akse i koordinatsystemet, nivelert og gitt Z-betegnelse, samt henvist til lagnummer. Det var store mengder bein (pattedyr og fisk, ubrent og brent), disse blei målt inn pr. m² og henvist til lagnummer, det samme med ubestemmelige biter av brent leire og jernfragmenter. Gjenstandsfunn fra pløyelaget blei samlet og målt inn pr. m², men bein herfra blei ikke tatt vare på.

Fotodokumentering blei gjort fortløpende etterhvert som vi fant nye lag og strukturer. Alle strukturer er fotografert, men lagene blei bare fotografert der de hadde tydelig sammenheng med strukturer. Det blei tatt farge slides og svart/hvitt papirfoto. Vi brukte ikke fototårn og bilder ovenfra blei tatt fra biltaket og fra grabben på gravemaskinen.

DATERINGSMETODE

I forbindelse med 1992-utgravingene på Hunstad ble det utført 4 C-14 dateringer, av h.h.v. tre kull og beinmateriale. Dateringene er utført ved laboratoriet til Beta Analytic, Miami, Florida, USA. I teksten angis ukalibrerte dateringer i C-14 alder BP, mens de kalibrerte dateringene angis i kalenderår e.Kr. Kalibreringene blei utført av Beta Analytic og gjort i henhold til Stuiver & Person (1993). Dateringene fra 1992 oppgis med et standardavvik på to sigma, d.v.s. at den korrekte alderen av det daterte materialet vil med 95 % sannsynlighet ligge innfor det oppgitte intervall.

DATERINGSKJEMA

Type prøve	Hvorfra	C-14 alder, før nåtid	Kalibrert alder
Trekull	Prøve 1 - stolpehull, lag 11	1230 +- 80 BP	AD 656 (790) 990
Trekull	Prøve 2 - steinsatt grop, lag 21	960 +- 50 BP	AD 995 (1037) 1215
Trekull	Prøve 3 - steinsatt grop, lag 24	960 +- 50 BP	AD 995 (1037) 1215
Bein	Prøve 4 - jerngrop, lag 35	1270 +- 100 BP	AD 680 (730/770) 990

INDELING AV FELTET

Det feltet vi grov var 35 x 5,5 meter. For å forenkle forståelsen av hvor i feltet de enkelte strukturer etc. er, vil jeg i forklaringa skille mellom øst- og vestfeltet. Skillet går ved profilbenken ved X 100.

Vestfeltets utbredelse: X 88-100 / Y 100-105,5

Østfeltets utbredelse: X 100,5-118 / Y 100-105,5.

Under gravinga oppstod det en del dobbeltføring av lagnummer i øst- og vestfeltet, slik at ulike stratigrafiske lag fikk samme nummer. Dette er endret slik at alle lag har forskjellige nummer. I dagbokas notater; beskrivelser, funnlistene, tegningslistene etc. opereres det med gamle nummer. Følgende lagnummer er endret:

Gammelt nummer	Nytt nummer
Lag 10 (øst feltet)	lag 30
Lag 11 (vest feltet)	lag 21
Lag 13 (øst feltet)	lag 33
Lag 14 (vest feltet)	lag 24
Lag 18 (øst feltet)	lag 28
Lag 19 (øst feltet)	lag 29
Lag 14 (øst feltet)	lag 35

RESULTATER ETTER FØRSTE SESONG

Pløyelaget blei fjernet med spade og krafse. Det var mange funn i pløyelaget, både moderne funn og middelalderfunn. Plast og strikk, spinnehjul, beinkam og bryner, samt enkelte flintavslag. Det var også mye bein av både fisk og pattedyr i pløyelaget.

VEST-FELTET

Kulturlagene i vest-feltet var både færre og grunnere enn i øst-feltet. Dette syntes tydelig i profilen i prøvesjakt og skyldes at pløying har ødelagt de øverste kulturlagene.

Pløyelaget var omtrent 20 cm dypt, og bestod av mørk, fin matjord. Under dette var et brunaktig, kompakt lag ispedd trekull og flekker av blåleire (lag 2). Det var ikke mange gjenstandsfunn i lag 2, men mye brent leire, bein og udefinerbare jerngjenstander samt et bryne og et par keramikkbiter. I nordvestlige profil var et trekullag som vi fant igjen i både Ø-feltet (rett øst for profilbenken) og i deler av V-feltet (under lag 2). Under lag 2 var et mørkt, kompakt lag (12), som vi tolket som en nedrast torvegg. Under dette var det et nytt mørkt lag, men nå mer sandaktig. Dette er definert som del av lag 12, men burde kanskje vært et eget stratigrafisk lag. Det var lite strukturer og få funn i lag 12, vi fant et bryne og en noen biter av kleberstein.

I vestfeltet oppstod det en del problemer m.h.t. stratigrafien p.g.a. et lag med aurhelle/jernavsetning. Dette var et 1-2 cm tykt og hardt jernlag som vi til å begynne med tolket som et stratigrafisk lag. Etterhvert forstod vi at denne avsetninga lå delvis over og delvis i kulturlagene, noe som medførte en del forvirring m.h.t. stratigrafien. Dette blei det etterhvert rydda opp i.

Noen strukturer var det, bl.a. en vegggrøft (lag 10) som kuttet lag 12, det samme var tilfellet med en steinsetting (lag 21 og 24). Begge disse strukturene er yngre enn den nedraste torvveggen (lag 12). Steinsettinga dekket en grop hvor det var små mengder med trekull, funksjonen til denne er ukjent. Gropa er C-14 datert til 960 ±50 BP, kalibrert til 995-1215 e.Kr. SØ for denne var en tilnærmet kvadratisk nedgraving som kan ha vært en mindre hus.

Kulturlagene i inneområdet i huset (N for vegggrøfta) var i V-feltet sterkt ødelagt av pløying. Men noen kulturlag stod igjen, bl.a. et lag med lys, gulrød sand ispedd trekullbiter og bein (lag 8), som blei tolket som et golvlag, men det var ingen andre funn enn bein i dette laget. I lag 8 var det langs vegggrøfta en rekke av stolpehull. I området mot profilbenken (X 99-100 /Y 104,5-105,5) var et konsentrert område med store mengder av fisk- og pattedyrbein. Dette lå over lag 8 og tolkes som en mødding (lag 29).

ØST-FELTET

Under pløyelaget i øst var et lag (3) med lysbrun sand med biter av organisk materiale (tre og never). Det var ikke trekull, og heller ingen andre funn enn brent leire og bein. Det var mer humus mot øst, samt mer stein. Dette laget dekker store deler av Ø-feltet. Også lag 4 finnes like under pløyelaget. Dette lå som et belte av brungrå sand ved, og delvis over, grøfta (som kom frem seinere).

Grøfta i østfeltet har lagnummer 33. Grøfta er smal og fylt med lys- og mørkbrun sand iblanda trekull og rester av treverk. Grøfta er delvis ødelagt av grøft med lagnr. 10. En har altså to grøfter på omtrent samme plass og altså to ulike bosetningsfaser. Vi har datering fra et stolpehull som var samtidig med grøft 33, denne dateringa er 960+-50 BP, kalibrert til 995-1215 e.Kr.

Utafor huset (S for grøfta og under lag 7 og 28) er det et brunlig, humusholdig lag (30) med trekull og sand. Dette dekker hele området utafør (sør og øst for grøfta). Lag 7 var et lag med trekull og brent stein. Det dekket delvis den yngste vegggrøfta, og det kan dreie seg om en nedrast vegg fra det yngste huset.

Nord for grøfta (inni huset) er det under lag 7 et brunt sandlag med trekull og aske i bunnen (lag 9B). Det er mange funn i dette laget, deriblandt flere gjenstander som bryner, en kniv, jernagle, lintavslag og skår av klebergryter, i tillegg er det brent leire og bein. I et avgrenset område var det leire (som i 1993 viste seg å være toppen på et ildsted). Under lag 9B er lag 14, dette er et uniformt lag med markerte overganger mellom ubrent bein, kull og aske (i 1993 blei dette delt i

flere stratigrafiske lag). Det er mye stein og flere stolpehull i laget. Laget fortsetter ved X 109-110 ut av huset - dette indikerer at laget er et golvlag til huset og at det her er en *inngang*. Et annet fenomen her er at det i lag 14, i forbindelse med vegggrøfta lå en kvernsten, et artig funn som jeg kommer nærmere inn på seinere.

JERNGROPA

I øst-feltet var det en interessant struktur i form av ei grop (lag 35 fra -92) med en øvre diameter på ca 1,2 meter, og en dybde på 1,5 meter. De øverste delene av denne gropa var fylt med store mengder trekull og jernslag. På bunnen av gropa var det et tykt lag med pattedyrbein. Beifunnene svekket vår første teori om at dette kunne være ei jernvinne, og trolig er denne gropa en søppelgrop. Men de store mengdene med jernslag indikerer at det har vært drevet med jernutvinning på Hunstad. Gropa var gravd ned i det området som har vært inneomådet for de seinere langhusene som vi fant. Gropa er yngre enn langhusene, og har sansynligvis vært brukt i middelalder. Det blei tatt trekullprøver, en er datert til BP 1270±100, kalibrert til AD 680-990. Denne datering stemmer ikke overens med stratigrafien, da denne gropa er en av de yngste strukturene vi fant. Feilmarginen på datering kan skyldes at materialet som ble datert var eldre enn selve gropa.

1010/1011 1012/1013

OPPSUMMERING ETTER FØRSTE SESONGEN

Vi fant altså en vegggrøft med en markert buet form. Grøfta hadde to ulike faser og målte totalt 26 meter. Den gikk inn i profilen både i vest- og øst-feltet. Ut fra den buede formen, funntypene og mangelen på keramikk antok vi at det her dreide seg om et hus fra jernalder/tidlig middelalder med to bosetningsfaser.

I vest var det innafor grøfta stolpehull, disse stammer trolig fra en enda eldre periode (hus F etter 1993 sesongen) I tillegg var det en yngre fase med strukturer som er yngre enn husene, bl.a. jerngropa.

Hoveddelen av langhuset lå utafor det feltet som blei åpnet i 1992. Mellom veggen og ytterkanten av feltet var det litt i overkant av en meter, dvs. at kun et begrenset omfang av husets inneareal blei undersøkt. I grøftas eldste fase blei det funnet en kvernstein (uten hull). Denne har hatt en funksjon i veggkonstruksjonen. Fenomenet med kvernsteiner i vegg kjenner vi i Nordland fra jernalder frem til 1800-tallet. På Stauran ble det funnet en kvernstein i et jernalderhus, i Storvågan i et hus fra høgmiddelalder og i Brekke ved Misvær kan en i dag se at et stabbur/sjå fra 1800-tallet har en kvernstein plassert på en av pilarene som huset står på.

I det som tolkes som husets inneområde var en djup nedgraving som var yngre enn huset. Denne gropa var fylt med slagg, kull og bein og tolkes som søppelgrop og som en indikator på at det har vært drevet utvinning av jern på Hunstad i middelalder.

Også utenfor selve huset ble det gjort flere funn. Deriblandt en steinsatt grop med usikker funksjon. SØ i feltet var det strukturer som kan stamme fra et annet, mindre hus, og over store deler av feltet var det mye trekull, trolig et brannlag som var delvis ødelagt av pløying.

Foruten mye beinmateriale, både fra fisk og pattedyr, fant vi en del redskaper. Dette var skår av klebergryter, beinkamer, angler, knivblad, en rekke bryner og spinnehjul. Mye av dette lå i pløyelaget. Vi fant også biter og avslag fra flint. Disse kan stamme fra torv som er hentet fra

områder med steinalderboplasser og fraktet til Hunstad, hvor torva er brukt som bygningsmateriale eller brensel, eller det kan være ildflint brukt på Hunstad.

På grunn av komplisert stratigrafi, relativt mange funn og strukturer blei det bestemt at huset burde totalgraves. Vi valgte å ikke grave ferdig det vi hadde begynt på inne i huset - men ville istedet vente med dette til neste sesong slik at vi kunne følge de stratigrafiske lagene i hele huset og grave alt under ett.

UTGRAVINGENE I 1993

I 1993 startet vi med et mannskap på åtte personer i seks uker. Etter hvert måtte vi utvidet perioden med to ekstra uker p.g.a. større arbeidsmengde enn først antatt, i de siste to ukene var vi 6 personer. De som deltok var Marit Chruickshank (feltleder 1), Premyzlaw Urbanzyk (feltleder 2), Jorunn Albrigtsen, Eldar Heide og Jannicke Larsen, alle disse i 8 uker. Ellers deltok Marianne Skandfer (5 uker) Lars Børge Hansen Myklevold (3 uker), Olaf Sverre Berntsen (3 uker), Elisabeth Eriksen (3 uker), Trude Aga Brun (3 uker), Nina Bergum (3 uker) og Kjartan Gran (2 uker).

STRATEGI

Resultatene etter 1992 sesongen var bl.a. den ene langveggen på et hus fra jernalder/middelalder. Det meste av dette husets inneareal lå utenfor det området som ble åpnet og undersøkt i 1992. Strategien for 1993 var derfor å få åpnet et så stort felt at vi fikk totalgravd huset. Tidligere er det bare på Stauran i Evenes kommune og på Borg i Vestvågøy kommune at hus fra jernalder er totalgravd.

Utvidelsen av feltet blei foretatt i området nord for 1992 feltet, dvs. mellom 1992 feltet og RV 80. Vegvesenet fjernet den temporære gangstien som var lagt i akkurat dette området, og satte opp autovern mellom RV 80 og utgravingsfeltet, gangstien blei flytta sør for gravefeltet. Utvidelsen var 35 x 5 meter. Feltet blei avtorvet og pløyelaget fjernet ved hjelp av gravemaskin.

Prøvesjakta fra 1991 blei tatt opp i sin helhet. Profilene i grøfta blei rensket opp, og både øst- og vestprofilen blei tegnet. I profilen syntes en klar nedgraving, som vi tolket som den andre vegggrøfta til langhuset. Denne lå omtrent 5,5 meter fra den andre, dvs. at bredden på huset var 5,5 meter omtrent midt på langveggen.

Vi starta undersøkelsene med å grave det nyåpna feltet til vi kom ned på samme nivå som vi avslutta på i 1992. Da vi hadde samme nivå over hele feltet fortsatte vi gravinga også i 1992-feltet.

DOKUMENTASJON

Feltet blei lagt opp slik at vi hadde en langsgående, halvmeter bred profilbenk mellom feltet fra 1992 og det nyåpna feltet. Da vi hadde en tverrgående profil i prøvesjakta fra 1991 satte vi ikke opp noe profilebenk i det nye feltet. Koordinatene til det nye feltet var X 86-118 /Y 106-111. Det totale koordinatsystemet var X 86-118 /Y 100,5-111.

Dokumentasjon blei foretatt på samme måte som i 1992 med graving av stratigrafiske lag. *Plan- og profiltegninger* blei tegnet i målestokk 1:20 og alle lag blei *nivelert* pr. 0,5 meter. Overflaten blei ikke nivelert, slik at de øverste nivelementene er fra toppen av de urørte kulturlagene under pløyelaget. Pløyelaget var 20-25 cm tykt. *Foto* blei i hovedsak bare tatt av strukturer, vi tok svart/hvitt papirfoto og farge slides. *Gjenstandsfunn* blei nøyaktig innmålt etter koordinatsystemet og henvist til lagnummer, mens bein og udefinerbare fragmenter av brent leire og jern blei målt inn pr. m² og henvist til lagnummer. *Lagnumrene* blei satt fortløpende etter numrene gitt i 1992, og stolpehull og strukturer blei gitt egne lagnummer. Massen i pløyelaget blei ikke undersøkt - og det var dermed ingen systematisk innsamling av funn fra dette laget.

(Det kan nevnes at grunneier og nabo Arne Gerhard Hunstad på øversida veien brukte en del av pløymassen i hagen sin, slik at funn fra boplassområdet kan være flyttet fra sin opprinnelige kontekst til et nytt område.)

DATERINGSMETODE

Det blei tatt 216 prøver av trekull, tre og bein for C-14 datering, 14 av disse blei rensset og sendt til Laboratoriet for radiologisk datering ved NTH i Trondheim for artsbestemmelse og datering. 7 av 14 prøver inneholdt furu og blei ikke datert p.g.a. sjansen for store feilmarginer på dateringer fra furu. Dette medførte at ialt 7 prøver fra 1993 blei datert.

Artsbesemmelsene blei foretatt av Synnøve Fjeldstad Selvik, NGU.

Det opereres med et statistisk standardavvik på 68% på de kalibrerte dateringene, dvs. at korrekt historisk alder vil med 68% sansynlighet ligge i det oppgitte intervallet. Men p.g.a. uregelmessigheter i kalibreringskurven er det uklart hvilken del av intervallet som er mest sannsynlig. Det er benyttet et kalibreringsprogram utarbeidet ved University of Washington, USA (Stuiver and Reimer 1987).

DATERINGSKJEMA 1993

Type prøve	Hvor fra	C-14 alder - før nåtid	Kalibrert alder
Nr 7 Trekull	Lag 59 stolpehull	825+-80	AD 1165-1285
Nr 102 trekull	Lag 274 ildsted	750+-70	AD 1230-1295
Nr 122 trekull	Lag 257 ildsted	1010+-70	AD 985-1155
Nr 123 trekull	Lag 255 veggrøft	1085+-75	AD 890-1020
Nr 147 trekull	Lag 309 ildsted	1105+-80	AD 885-1015
Nr 208 trekull	Lag 410 veggrøft	1150+-95	AD 780-1000
Nr 211 trekull	Lag 380 kullgrop	1535+-70	AD 435-620

INDELING AV FELTET

Feltet målte 32 x 11 meter, d.v.s. 352 m². For å forenkle dokumenteringa, spesielt tegninga, delte vi feltet inn i ruter på omtrent 8 x 5,5 meter, rutene fikk bokstavbenevnelser fra A til H, og tegningene blei i størst mulig grad tegnet ut fra denne inndelinga. Hver rute var delt inn som følger:

Feltet åpnet i 1993:

A: X 86-93 /Y 101-111

B: X 93-100 /Y 101-111

C: X 100-110 /Y 101-111

D: X 110-118 (de siste to ukene X110-114) /Y 101-111

E: X 114-118 (kun de siste to ukene)

Feltet fra 1992:

F: X 86-100 /Y 100-105,5

G: X 100-110 /Y 100-105,5

H: X 110-118 /Y 100-105,5

RESULTATER FRA 1992 OG 1993 SESONGEN

Etter 1992 sesongen antok vi at vi skulle totalgrave et langhus fra jernalder med to, kanskje tre bosetningsperioder. Undersøkelsene i 1993 blei imidlertid mer omfattende enn vi hadde forutsett. Boplassområdet viste seg å inneholde rester etter minst 8 hus, flere ildsteder og kullgroper. Tidsspennet omfavner perioden fra 500-tallet til 1200-tallet e.Kr, med et maksimum i vikingetid (800-1000 e. Kr.). De øverste kulturlagene var ødelagte, men det er sansynlig at området har vært mer eller mindre i bruk helt opp til i dag.

På grunn av den langvarige bruken av området med mange kulturlag og strukturer var stratigrafien komplisert. Det var problematisk å finne ut hvilke kulturlag og strukturer som var samtidige. Jeg vil konsentrere meg om hovedtrekkene og forsøke å trekke linjer mellom ulike lag og strukturer for å finne et mønster og få en forståelse av bruken av Hunstad. Jeg vil se hele feltet under ett og trekke inn resultatene fra 1992 som en del av de totale resultatene etter 1993 sesongen.

BOSETNINGSPERIODENE

I rapporten vil jeg dele bosetninga på Hunstad opp i fem faser. Stratigrafien i feltet viser at det har vært brukt ulike hustyper gjennom en periode på 5-600 år. Min periodeinndeling er i hovedsak gjort ut fra hvilke hustyper som var i bruk i bestemte tidsrom. Jeg vil plassere og forklare de ulike strukturer innafor hver periode. Faseinndelingen er gjort slik at fase I er den eldste, fasene er så fortløpende nummerert opp til fase V som er den yngste fasen med uberørte kulturlag.

Fasedelinga må ikke forstås dithen at periodene har vært fastlåste og endelige, det har vært flytende overganger mellom de ulike bosetningene og trolig har bosetninga vært ganske kontinuerlig. Hustyper har endret seg etterhvert som folk har hatt "behov for modernisering". Gamle hus har forfalt mens nye hus og hustyper er tatt i bruk.

FASEINNDELING

Fase V: Jerngrop

Ildsted

Fase IV: Hus D

Anneks

Hus B

Hus F

Hus E

Fase III: Hus A

Hus C

Fase II: Hus G

Hus H

Fase I: Kullgropene

FASE V

Jerngropa, som vi grov ut i 1992, var antakelig anlagt i denne mellomperioden. Gropa ligger i det som var inneområde for huset, og kutter derfor flere eldre kulturlag. Datering på materiale herfra viser BP 1270+-100, kalibrert til AD 680-990. Dette stemmer ikke med stratigrafien og skyldes trolig at det daterte materialet må ha vært mye eldre enn selve gropa.

NØ i feltet var det et stort, meget markant ildsted. Dette kutter, og er dermed yngre enn lag 112, som er et rødbrunt, organisk lag som dekker store deler av feltet. Ildstedet hadde kraftige, lange kantsteiner på tre sider, i NØ-kanten var det en lav "mur" av stein, med heller på toppen. I bunnen lå en stor, heldekkende steinhelle. Ildstedet målte bortimot to meter i lengde og var litt over en

meter bredt (utvendige mål) (tegn nr 76), det var smalere mot SV og bredere mot NØ, med en fasong som kunne minne om et gravkammer. (Foto A 3683) Ildstedet var fylt med aske og trekull i store mengder, og sterk varmeutvikling hadde gjort kantsteinene så porøse at de ikke lot seg flytte på uten å ødelegges.

C-14 datering viser at det er fra BP 825+-80, kalibrert til AD 1165-1285, d.v.s. at det er den yngste C-14 datering fra Hunstad. Vi vet ikke funksjonen til dette store ildstedet, men jeg ser det ikke som usannynlig at det kan ha hatt en slags spesialfunksjon.

FASE IV

I de øverste uberørte kulturlagene hadde vi konturene etter noe som kunne være ei grøft, og i profilen i prøvesjakta, (ved X 100) så vi den motsatte veggen til langhuset som blei funnet i 1992. Mellom disse to (langvegg-) grøftene er det omtrent 5,5 meter. Denne bredden passer overens med den "vanlige" bredden på langhus fra jernalder (hus med en lengde på 15-30 meter) Det øverste laget blei kalt lag 39, og var ei grunn, moderne grøft (x 93-114) som dekket, og delvis kuttet lag 38 som er yngste fasen av vegggrøft i dette området. Lag 39 var et tynt lag bestående av brun, kompakt jord med flekker av leire.

HUS D

Det yngste huset er kalt hus D. Grøftene og golvlaget til hus D var i hovedsak i de øverste uberørte kulturlagene under pløyelaget. Huset består av grøftene med lag nummer 10 (gravd i 1992) og 38 (gravd i 1993), i begge disse er det stolpehullrekker, men fra grøft lag 10 er disse trolig gravd vekk uten dokumentering. I 1992 fant vi ikke stolpehull, men i 1993 blei det funnet to stolpehull i bunnen av grøft 10, h.h.v. stolpehull med lag nummer 212 og 213. Deler av grøft 10 var dekket av lag 4 (fra profil til x 107). Grøft 10 strekker seg fra X 89-103. Det var vanskelig å skille stratigrafisk mellom de to yngste fasene i grøfta, og vi kan ha tolka det som skulle vært lag 10 som en del av lag 33 som altså er en eldre grøftfase. Jeg antar at grøft 10 har gått til X 109, d.v.s. at den har vært like lang som den motstående grøfta (lag 38).

Fra grøft, lag 38, har vi stolpehull med lannummer (fra vest mot øst) 68, 67, 66, 65, 64, 63, 60, 59, 58, 55, 54, 53, 52, så er et kutt p.g.a. sjakta, videre er stolpehull 51, 50, 49, 48 (og 97 med et spørsmålstegn bak). (Film nr A 3677 og A 3678). Vegggrøfta buer svakt fra X 93-111.

Golv til dette huset består av lag 36 som er et trekullag med mange funn, deriblant mye jernslag. Slagget kan stamme fra jerngropa som er yngre enn huset. Det må nevnes at lag 35 som først blei tolket til å ligge over lag 36, seinere blei tolket som en del av 36 p.g.a. vansker med å skille de to lagene. Det kan hende at disse to lagene likevel skulle dokumenteres som to lag og at lag 35 tilhører perioden med jerngropa, mens 36 er golvlaget fra huset. Laget strekker seg fra X 101-114 / y 106-109,5.

I det feltet som er gravd i 1992 er golvnivået mot SV ødelagt av pløying. I lag 2 var det delvis rester etter et trekullag som kan være det samme som lag 36. Dette er ikke dokumentert som eget lag, men som del av lag 2. Laget begrenser seg innafor (nord for) vegggrøfta. Lag 9B var et lag som bare var inni huset, dette var et brent sandlag med trekull og aske. Laget liknet lag 36 og hadde en utbredelse på X 103-111 og Y 104-105,5. Vi har ingen indikasjoner på hvor ildstedet i hus D har vært. Trolig er dette ødelagt av pløying som er gjort i nyere tid.

Det er mye brent leire og bein samt flere gjenstandsfunn som viser at huset har vært brukt som bolig, bl.a. skår av klebergryter og baksteheller, vevlodd, spinnehjul, beinnål og bryner. Enkelte fragmenter av jerngjenstander, samt to bronsegjenstander blei også funnet uten at det var mulig å identifisere disse p.g.a. dårlig bevaringstilstand. Det er funnet 5 båtsaum i lag 36, dette er en funntype det er lite av, noe som kan skyldes dårlige bevaringsforhold for jern. I lag 35 i NV i feltet blei det funnet over 0,5 kg bein av henholdsvis fisk og pattedyr. Det var også en og annen slaggklump i lag 36.

Det mest oppsiktsvekkende funnet fra Hunstad er den såkalte bispestavtoppen. Dette er en gjenstand med form som en slags nøkkel, den er hul og ser ut til å ha vært plassert på toppen av en stav. Den er laget av bronse og ornamentert med dyremotiv og et kors. Denne blandingen mellom

kristne- og førkristne symboler viser at den er fra årtusenskiftet. Gjenstanden blei funnet i grøft lagnr. 38. Det kjennes ikke til tilsvarende funn fra andre steder, og hvilke funksjon denne har hatt er derfor usikker.

ANNEKS

Like vest for hus D, i koordinatet X 91-92 /Y 107-108 fant vi ei grunn grop. Det øverste laget i denne gropa var lag 90 som bestod av brun organisk jord iblanda trekull. Det blei funnet mange båtnagler, hvor flere lå i en jevn rekke, og trolig stammer fra båtbord. Under lag 90 var et lag av aske og trekull (lag 94) med en brent stokk og to brente stående stolper. I lag 94 var også en fragmentert kvernstein. Under dette brannlaget var lag 108 som var brun jord med trekull, aske og brent stein.

Disse lagene stammer trolig fra et uthus eller anneks som har vært samtidig med hus D. Alle båtnaglene tyder på at båtbord kan ha vært brukt i bygningskonstruksjonen. Også kvernsteinen kan være brukt i veggkonstruksjonen slik vi så fra 1992 sesongen. De brente stokkene antyder at huset har brent ned, fraværet av gjenstandsfunn indikerer at dette har skjedd etter at huset har gått ut av bruk.

HUS B

Under lag 36 (golvlaget til hus D) fant vi restene av hus B som ser ut til å ha vært et kvadratisk hus med tregolv. Under lag 35/36, i området X 103,5-107,5 /Y 106 - til grøft 38 ved ca Y 108, kom vi ned på et grågult sandlag (lag 120). Under dette var et trekullag (lag 121) hvor det blei funnet noen slaggbiter og biter av brent leire. Ellers var her litt bein, jernspiker/-bolt, 2 båtsaum, en bronseplate med ukjent funksjon, et vevlodd, et bryne og et porselenskår (funn 88). Under dette laget var lag 166 som bestod av gulbrun sand med trekull, stein og rester av et tregolv med brente og ubrente planker. Langs kantene lå golvplankene plassert i NV-SØ'lig lengderetning, mens de øvrige lå motsatt vei. Dette golvet målte 3,5 x 3,5 meter og har koordinatene X 103,5-106 /Y 105-108,5. TEGN. 23 (C 8).

Hus B var i motsetning til hus A, ikke nedgravd, det hadde heller ikke noe utpreget ildsted. Sørøstkanten av huset ser ut til å avsluttes i profilbenken (mellom y 10,5 og 106). Plankegolvet avsluttes mot nordvest ved y 108,5. Av åtte funn i lag 166 var det fem gjenstandsfunn; to skår av klebergryter, ett spinnehjul, og to skiferbryner. De andre funnene var et jernfragment og bein. Under dette golvlaget (166) var et brunt sandaktig lag med trekull og aske iblanda en del bein (169). Det var ikke spor etter ildsted, og heller ingen rester etter torvvoller og jeg antar derfor at huset har vært bygd av tre. Huset har kanskje vært en arbeidsstue - til sommerbruk - kvinnehus, eller et bolighus hvor ildstedet seinere er fjernet.

MELLOMFASE

Under lag 36 (golvet i hus D) og under lag 169 (del av golvlag i hus B) var et tykt, relativt heldekkende rødbrunt lag iblanda organisk materiale (lag 112). Lag 12 fra 1992 er likt lag 112 fra 1993. Disse lagene dekket størsteparten av feltet. Dette stammer trolig fra en periode hvor hus D og hus B ikke har vært i bruk. Laget kan være rester etter de nedraste torvveggene og taket fra hus D, eller det kan ha blitt dannet et nytt vegetasjonsdekke i området etter at huset har gått ut av bruk, og lag 112 kan være en rest av dette. I lag 112 var det mye bein og brent leire samt noen biter av kleberstein, bl.a. gryteskår.

I det nordøstlige feltet er det under dette mørke lag 112 et meget rødt, askeholdig lag med mye trekull (lag 218). Dette har følgende utbredelse: X 103,5-118 og Y 106-109. Dette laget finnes altså både inni og utenfor (øst for) huset/vegggrøftene. Det var mye bein i dette laget og det blei også funnet flere gjenstander; fragmenter av to beinkammer, to skiferbryner, to jernkniver og en jernnaggel. Lagstrukturen og funnene antyder at dette kan være et golvlag, men det er usikkert til hvilket hus dette i så fall skulle tilhøre.

Hus F

Etter en periode uten bosetning i langhus hvor området ser ut til å ha hatt andre bruksområder, fikk en på nytt bygd langhus. Husene blei lagt på samme sted som de eldre husene, og gamle strukturer, som vegggrøftene, blei tatt i bruk igjen.

Til den andre bosetningsfasen er lag 111 og 113 som danner en smal vegggrøft som i s-feltet strekker seg fra X 100 (profilbenken) til X 114, y-koordinater er henholdsvis 104 og 109. Det blei ikke gjort noen gjenstandsfunn i disse lagene. Grøft lag 33 fra 1992 er fra samme huset og tilsvarer grøft 111 og 113 fra 1993, grøftene er karakteristiske ved at det er mye trerester i dem. Grøftene er opptil 40 cm brede, og 30 cm dype.

Dette huset har hatt en bredde på omtrent 4,5 meter. Konstruksjonen på hus F viser at deler av huset har vegggrøft til ca X 100, herfra til X 93 er det bare stolpehull uten grøft. Ved X 93 er det en vinkel, og stolperekka fortsetter inn i det sørøstlige feltet fra -92 hvor stolpehullene like innafor grøfta hører til samme hus. Stolpehullene har følgende lagnummer, fra øst mot vest; 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133 og 134 (gravd i 1993). Fra 1992 har stolpehullene følgende nummer (fra vest mot øst); 8, 7, 6, 4, 3/2 (dobbel stolpehull) og 1.

Det er vanskelig å si noe sikkert om golvnivået til hus F, golvet består av flere kulturlag med ulike nummer. Under lag 218 var et lag av mørk, sandholdig jord med trekull (lag 285), under dette igjen var det i området X 109-115/ Y 105-105,5, et askeholdig lag (286). Dette spredte seg også utenfor huset. Dette laget var over lag 306 som vi seinere ser er en steinsetting tilhørende ildsted til et av de eldste husene (hus G eller H).

Under lag 118 og 112 var et lag med brun, sandholdig jord med trekull, aske og kokstein (lag 273). Dette fantes over store deler av feltet. Det blei funnet to perler i laget (inni huset), en ravperle og en keramikkperle. De lagene som har fått nummer 287 og 352 er trolig samme lag som 273. Totalt hadde disse en utbredelse på X103-118/ Y 104,5-109, d.v.s. at de dekker både området inni huset, og delvis utafor huset. Under lag 273 er lag 289 som er gråbrun, sandblanda jord med røde partier. I dette laget var det mye flintavslag og vi fant også her en perle, denne gangen av glass. Det er usikkert hvorvidt disse lagene tilhører hus F, usikkerheten knytter seg særlig til faktumet at lagene også finnes utafor vegggrøftene.

I NV har vi lag 114 som er sandholdig jord, gul-, grå-, rødlig spraglet med flekker av trekull. I dette laget var det kun brent leire og bein samt enkelte slaggbiter. Funnene her bestod av mye bein, to udefinierbare bronsegenstander, **en bronse ringspenne og en sølvmynt**, mynten er en penning fra Olav Kyrre (1050-65), og er i Nord-Norge bare funnet to ganger tidligere, bl.a. under golvet i Steigen kirke. Under dette laget (114) var en kraftig konsentrasjon av aske og kull (mest aske), lag 115. Området er omkranset av enkelte mindre steiner og den fine sanda bærer preg av å ha vært utsatt for sterkt varme og ild ved at sanda er farga rød (som aske). Kan dette ha vært ildsted til langhuset?

For å oppsummere så finner en i hus F to ulike byggekonsruksjoner. Omtrent halve huset har hatt vegggrøft, mens det i andre halvdelene ikke er grøft, men stolperekke. De to ulike konstruksjonstypene kan bety at de ulike delene av huset har hatt ulik funksjon, og jeg ser det som trolig at det kan ha vært en fjøsdel og en boligdel i huset. Fra Stauran har en samme fenomen, der hadde boligdelen vegggrøft og fjøsdelen stolperekke uten grøft. Forøvrig har husene vært bygd av torv.

Hus E

Vi har bare fragmenterte deler av hus E, det er karakterisert med to korte grøfter med h.h.v. lagnummer 135 (i nordvestfeltet) og lag 227 (i sørvestfeltet). Begge grøftene starter ved X 86 og ender ved X 93. Bredden mellom disse to grøftene er ca 4 meter. Begge grøftene hadde stolpehull, og omtrent samme størrelse og utforming, noe jeg anser som en sikker indikasjon på at det er vegggrøfter. (I lag 227 har ikke stolpehullene egne lagnummer, men i lag 135 er hvert stolpehull gitt lagnummer.) Stratigrafisk ligger de på samme nivå og jeg antar derfor at de stammer fra samme hus.

Årsaken til at vi ikke har flere indikasjoner på dette huset er at sporene er ødelagt av seinere aktivitet i området. Lag 135 kutter lag 142 som var fyllmassen i det nedgravde hus A. Det vil si at grøfta er yngre en hus A, men eldre enn annekset som lå på samme sted, men i de øvre stratigrafiske lag.

FASE III

Noe av det mest interessante på Hunstad er de små kvadratiske husene som vi fant. To av husene blei totalgravd (hus A og B), mens hus C har vi bare en del av vegggrøften av. Hus A og B er ulike i konstruksjon, men felles for begge er den kvadratiske formen. Kronologien mellom husene er usikker, men de har vært i bruk i perioder da langhusene ikke har vært i bruk. Imidlertid har langhus vært i bruk både før og etter disse kvadratiske husene.

HUS A

Under kulturlagene til annekset (lag 90, 94 og 105) var et lag med gul, finkorna sand iblanda litt trekull (lag 142). Dette laget blei først tolket som øveste del av steril grunn, men etterhvert viste det seg å være fyllmassen i en stor nedgraving. Den kvadratiske nedgavinga målte 4 x 4 meter og rundt kantene var konturene etter ei smal grøft.

Vi fjernet lag 142, som var 5-10 cm tykt. I det sørlige hjørnet av nedgravinga var ei steinramme. Etter at lag 142 var fjernet viste denne steinramma seg å være et ildsted (lag 202). Det var oppreiste heller på tre sider og åpent på fjerde sida - ut mot rommet. Mellom hellene og veggene var det foring av stein og leire. Ildstedet hadde et lag med trekull og aske (lag 257) som er C-14 datert til BP 1010+-70, kalibrert til 985-1155 e.Kr.

Konstruksjonen til hus A var ulik de typiske jernalder langhusene. Huset var nedgravd, ca 30 cm dypt med ei smal veggøft rundt (nede i nedgravinga). I veggøfta var det et dypt stolpehull i hvert hjørne og midt på hver vegg var det et grunnere stolpehull. Det var ikke spor etter inngangsparti i huset, dette har trolig vært i forbindelse med veggen. Det var hverken stein eller torvresten rundt huset og dermed ingen indikasjoner på veggvoll, noe som betyr at huset trolig har vært bygd av tre.

Golvnivået (lag 229) til hus A bestod av brun, sandholdig jord med biter av trekull og flekker av mørkere jord. Mot bunnen var det noe stein. Under dette var et mørkegrått, kompakt lag med mye leire og sand (lag 281), under dette var et mørkere lag med mye trekull og leire - dette laget fortsatte også inn i ildstedet (under trekullaget der). Det vil si at dette var det opprinnelige golvnivået i huset - før ildstedet blei bygd og tatt i bruk. Lag 281 lå over steril grus.

Det blei gjort få funn i hus A og ingen funn som kan si noe sikkert om brukstid på huset. Det blei gjort enkelte funn (fragmenter) av en beinkam (lag 201), og i gropa over huset (lag 90) lå et spinnehjul, ellers var det et vevlodd av keramikk i ildstedet (lag 257). Av øvrige funn var det brent leire og bein samt uidentifiserbare fragmenter av flint, kleberstein og metall (jern og bronse).

Hva dette huset har vært brukt til er usikkert. Det var ingen utpregete golvlag, og forholdsvis funntomt. Hjørneildstedet med kraftige heller og steinforing tyder på at her har vært fyrt godt, og steinene har fungert som varmemagasin. Dette sammen med det forholdsvis lille arealet (16 m²) i forhold til langhuset, kan bety at huset har hatt en spesialfunksjon, kanskje badstue.

Hus C

I tillegg til de to kvadratiske husene A og B, fant vi spor etter ennå et hus som vi antar har hatt samme kvadratiske form. Helt i ytterkanten, VSV i feltet, var en smal grøft (lag 279). Omtrent ¼ del av grøfta var innafor gravefeltet, mens resten lå utafor det åpna området. Huset har ikke vært nedgravd, og kulturlagene som har vært inni huset var pløyd vekk. Det er likevel sikkert at dette huset er eldre enn hus A, da det ligger delvis under lag 159, et lag som er kuttet av hus A.

STEINSETTING

Under golvlagene til hus B var en steinsetting. Denne hadde ingen direkte forbindelse til huset og blei til å begynne med tolket som et eldre ildsted. Mellom steinene var det dekket med skjellsand og leire. Under dette (lag 219) var ei rektangulær steinsetting med stående kantsteiner, denne målte ca 2 x 1 meter, og over var det lagt store heller. På formen så dette ut som ei grav, men da vi fjernet hellene fra toppen var det ikke noe kammer under. Kansteinene var stilt skrått innover mot hverandre slik at de dannet ei smal sjakt. Funksjonen til denne er usikker. Vi var inne på tanken om at dette var et slags varmemagasin, men noe videre forståelse av dette hadde vi ikke.

Den steinsatte gropa fra 1992 kan også være fra denne perioden. Dateringa på gropa var BP 960 +-50, kalibrert til AD 995-1215.

FASE II

Også i denne perioden ser vi at husene har hatt grøfter i forbindelse med veggen. Vi har to bosetninger fra perioden, synliggjort med vegggrøftene etter to hus. Disse husene vil jeg se under ett p.g.a. vansker med å vite hvilke kulturlag som tilhører hvilken husfase.

HUS G OG H

Hus G er det yngste av de to husene fra fase II, som er den fasen hvor vi har de eldste husene. Det er få synlige spor av disse, men fra hus G har vi en vegggrøft (lag 409) i SV-feltet. Grøfta ligger på samme sted som vegggrøftene til de øvrige langhusene, og mye er derfor ødelagt av disse. På Ø-sida av profilbenken, mellom X 100 og sjakta ved X 101,5, har den samme grøfta lag nr. 254. I SØ-feltet er en kort bit av ei grøft (lag 278), trolig tilhører denne samme huset.

Også hus H har hatt vegggrøft, en liten del av denne er bevart (lag 410), og bare den nordlige grøfteveggen er synlig i NV-delen av feltet, under alle de yngre grøftene. Grøfta er datert til BP 1150+-95, kalibrert til 780-1000 e.Kr. Vi har også en motstående grøft (lag 255) som ut fra C-14 dateringen kan være samtidig, og fra samme hus, denne er datert til BP 1085+-75, kalibrert til 890-1020 e.Kr.

Det er vanskelig å si noe om hvilke lag som er golvlagene til disse husene. P.g.a. tykke og kompakte lag antar jeg at husene kan ha vært i kontinuerlig bruk og kun ombygd/restaurert underveis. I området X 107-111/ Y 104,5-105,5 var en steinsetting som var dekket og fylt med et meget kompakt lag med aske og trekull og mye kokstein (lag 306). Under og ved siden av dette (X 111-113,5/ Y106-107), var flere lag med trekull, aske og leire, og det var problematisk å skille dem fra hverandre (lag 308 og 309). Jeg antar at dette ildstedet har vært i kontinuerlig bruk i begge husfasene. Vi har en C-14 datering på BP 1105+-80, kalibrert til 885-1015 e.Kr. fra bunnlaget i ildstedet (lag 309), en datering som stemmer godt overens med dateringene fra de eldste vegggrøftene.

Under lag 306, i området X 107,5-108,5/ Y104,5-105,5 var et rødt, sandholdig askelag med trekull og brent never (lag 310). Dette kan være rester etter et golvlag. I tillegg må lag 8 som er klart bunnlag, tilhøre golvlaget til et av disse husene.

FASE I

Kullgropene ser ut til å være fra en fase hvor vi ikke har sikre spor etter hus. Men som sagt så finnes flere grøfter og ildsteder som vi ikke har klart å plassere i noen kontekst, så jeg antar at Hunstad var bebodd også i den perioden hvor kullgropene var i bruk. Kullgropene hadde noe ulik størrelse, og jeg ser ikke bort fra at noen av disse har vært kokegroper. Gropene finnes (i hovedsak) i den delen av feltet som ble åpnet i 1992. Jeg vil beskrive noen av de mest karakteristiske gropene vi fant.

KULLGROP I

Lag 380 var ei rund grop på omtrent 1,5 meter i diameter. Like under overflata var en steinpakning av nevestor stein, tettest i sørvest. I gropa var vekselvis lag med aske og trekull. I de øvre lagene var mest trekull i nordvest, mens det i bunnlagene var like mye over hele. Trekullaget i botn var 10-15 cm tjukt, massivt med trekull og noen forkulla vedskier - opptil 60 cm lange. Vedskiene i hvert lag så ut til å ligge i samme retning, mens neste lag kunne krysse. På bunnen var ikke veden skikkelig forkulla. En god del av kanten i gropa hellet markert inn oppe, slik at gropa var større i bunnen enn oppe i åpningen. Kanten var markert med et beinhardt lag gulaktig sand som var blitt svart, forkulla eller "kitta" i hop med sot eller liknende.

KULLGROP II

Lag 431 Dette er ei grop under lag 40. Gropa er rund og har en diameter på 1 meter. I gropa er et 15-20 cm tykt trekullag av små trekullbiter. Det er steinpakning i hele trekullaget. Toppen av gropa er markert med ett 8-9 cm tykt grått sandlag. I bunnen av gropa er et tykt, hardt svartsvidd sandlag i bunnen, dette finnes ikke på sidene.

OPPSUMMERING

Boplassområdet på Hunstad har vært i bruk fra 500-tallet og opp til i dag. Det ser ut til å ha vært spesielt stor aktivitet her i vikingetid. Vi veit også at Hunstad på 1800-tallet var et tett bebygd klyngetun. I dag ligger mye av marka brakk, og boligfelt og veier opptar det gamle kulturlandskapet.

De arkeologiske undersøkelsene gikk over to sesonger, og totalt 350 m² blei utgravd. Målet var å finne strukturer og få totalgravd et langhus, og resultatene var interessante. Vi fant sporene etter minst 8 bosettinger, både i langhus og små, kvadratiske hus. Disse kvadratiske husene, hvor et hadde hjørneildsted, er tidligere ikke kjent fra Nord-Norge så langt tilbake i tid, og er således meget interessante. C-14 dateringer går fra 500-1200-tallet, med hovedvekt på vikingetid.

Stratigrafien var komplisert og den langvarige bruken av området har ført til at etterhvert som nye hus blei bygd, blei de gamle kulturlagene ødelagt. Det var derfor vanskelig å finne ut hvilke strukturer og hvilke lag som tilhørte det enkelte hus, men det er gjort et forsøk. I tillegg til de strukturer som er behandlet i rapporten, var det mange kulturlag, grøfter, groper og stolpehull og et ildsted uten sikker kontekst. Disse er derfor ikke beskrevet, men finnes på tegninger og med beskrivelse i laglista.

Det undersøkte området er gammel pløyemark, og pløyelaget var omtrent 20 cm tykt. De fleste gjenstandsfunn blei gjort i pløyelaget. Funnene herfra var typiske middelalderfunn som skår av klebergryter, fragmenter av baksteheller, beinkammer, spinnehjul, vevlodd, samt en del keramikk. Mye av kulturlagene var altså ødelagt av pløyinga, men det fantes også urørte lag. I disse lagene blei det ikke funnet keramikk, ellers var det en del interessante metallgjenstander, bl.a. «bispestavtoppen», som var ornamenterert med dyremotiv og kors, vi fant også en mynt fra Olav Kyrres tid og en liten ringspenne. Funnene peker i liten grad mot havet, og funn som fiskesøkkerangler og båtnagler mangler nesten helt - Hunstad ser ut til å ha vært et jordbrukssamfunn.

HUSTYPENE

Det er ikke gjort mange store utgravinger av jernaldertufter/middelaldertufter i Nord-Norge. Den største utgravinga som har vært var på Stauran i 1988 og 1989, her blei det gravd hus fra vikingetid (Urbanczyk 1992 og 1991).

De tradisjonelle hustypene fra jernalder er langhusene. På Hunstad var det flere langhus, alle med de karakteristiske bua langveggene, med vegggrøfter med stolpehull i. Et av husene hadde to ulike konstruksjonsmåter og har trolig hatt en boligdel og en fjøsdel. Det var ikke mulig å finne romskiller i husene p.g.a. den langvarige og ulike bruken av de samme arealer. Langhusene var lagt på samme sted gjennom flere hundre år. Etterhvert som nye hus er bygd, er sporene etter de gamle i stor grad ødelagt. Det er uklart hvilke funksjon de karakteristiske vegggrøftene har hatt, men alle de undersøkte langhusene ser ut til å ha hatt disse.

Fra Hunstad har vi også en hustype som ikke tidligere er kjent fra Nord-Norge, de små kvadratiske hustypene. Disse kvadratiske hustypene kjenner vi Nord-Norge først fra 13-1400-tallet, men da ikke med hjørneildsted. Hjørneildstedet sies å komme først på 15-1600-tallet. På Hunstad fant vi tre kvadratiske hus, hus A, B og C. Hus B er trolig det yngste, men tidsplasseringa til hus A er usikker da ingen kulturlag kunne si noe om tidsforholdet mellom hus A og B. Hus B var ikke nedgravd, det hadde rester etter tregolv og av de åtte funn som blei gjort var det seks gjenstandsfunn.

ANDRE STRUKTURER

I det undersøkte feltet var også flere strukturer som ikke direkte kan koples til de nevnte fasene. Det er flere grøfter/fragmenter av grøfter og groper uten noen klar kontekst, og over store deler av feltet er det stolpehull som ikke kunne koples til noen bestemt struktur. Helt øst i feltet var et steinsatt ildsted (lag 434), med mye kokstein rundt. Dette ligger utafør alle vegggrøfter, og kan derfor ikke koples direkte til noen av de beskrevne husene.

STEINALDERFUNN

Over hele det undersøkte feltet blei det gjort funn av flintavslag, det blei også funnet fem skår av asbestkeramikk og en resusjert flekke samt et avslag med retusj. Asbestkeramikken er av type tekstilkeramikk eller Risvikkeramikk, det er vanskelig å si noe sikkert, men ifølge Bjørnar Olsen (pers.med.) er det, ut fra tykkelse og graden av asbestmagring, ikke usannsynlig at det er tekstilkeramikk. Både tekstilkeramikk og risvikkeramikk dateres til 2. årtusen f.Kr.

Den retusjerte flekken er typisk for eldre steinalder og er trolig mellom 8-10 000 år gammel. Flekken er sansynligvis tilført boplassen ved at den er kommet med tilført torv som har vært brukt til husbygging.

De øvrige funnene av flint og asbestkeramikk kan stamme fra en yngre steinalderboplass som kan ha vært i området, og som i så fall ble ødelagt da området blei tatt i bruk igjen i jernalder.

ANDRE FUNN AV SPESIELL INTERESSE

Det blei i 1992 gjort 676 funn og i 1993 1305 funn. Mye av dette er gjenstandsfunn, bl.a skår av klebergryter, spinnehjul, vevlodd, bryner, baksteheller. I tillegg er det noen funn som skiller seg ut, bl.a. en liten **ringspenne** (TS 10040 aa), en **mynt** (TS 10040 ab) og en bronsegjenstand (TS 10040 ac) som trolig er **toppen av en stav** (bispestav?). Denne toppen er ornamentert med dyreornamentikk og kors og er trolig fra overgangen førkristen - kristen tid.

Mynten er av en sølv penning fra Olav Kyrres tid (1068-1080)? (Kolbjørn Skaare ved Myntkabinettet i Oslo). Det er i Nord-Norge tidligere bare funnet to eksemplarer av denne mynten, den ene under golvet i Steigen kirke. Ringspennen er av type.....

Det blei også funnet tre perler, disse var av h.h.v. rav, keramikk og glass.

FORMIDLING

Media fulgte oss begge sesongene og både Nordlands Fremtid og Nordlandsposten skrev flere artikler om de arkeologiske utgravingene på Hunstad både i 1992 og 1993. I 1993 blei utgravingene også dekket av NRK radio, med program i "Nordlandssendinga" og i "Nordafør".

Feltet lå som sagt like ved RV 80 og gang-og sykkelstien gikk nesten gjennom feltet (faktisk var det enkelte som leide sykkelsen rett gjennom feltet fordi "det var jo her sykkelstien gikk sist æ sykla her"). Mange var nysgjerrige på hva vi holdt på med og om vi fant noe. Vi arrangerte "Åpen dag" i feltet lørdag..... 1993. Vi hadde strålende vær og folk kom i hopetall. Flere hundre mennesker var innom og fikk omvisning i feltet, forklaring av arkeologisk arbeidsmetode og de fikk beskue et utvalg av praktfunnene.

Utgravingene holdt på til begynnelsen av september. D.v.s. at skolene begynte mens utgravingene fortsatt pågikk. Det var stor interesse fra skoleklasser for å komme på besøk til oss og få omvisning i feltet. Vi hadde besøk av 8 barne- og ungdomsskoleklasser (5. og 8. klasser fra Mørkved skole) og en andreklasser fra Bodin videregående skole. Bodø lærerhøgskole besøkte oss med en kulturfag-klasse, og vi hadde en kveldsomvisning med Mørkved og omegn Rotary klubb. Dessverre måtte vi si nei til flere henvendelser fra skoleklasser som ønsket omvisning. Dette p.g.a. stort arbeidspress de siste ukene i felt.

AVSLUTNING

Det var to fine og interessante feltsesonger, og til tross for at vi lå 3 måneder i vegkanten til RV 80 og pustet inn eksosen fra Bodøs rushtrafikk, hadde vi fine dager med mye solskinn og mange positive tilbakemeldinger fra interesserte folk.

Vegvesenet må berømmes for sin positive innstilling og vilje til å samarbeide. Både ingeniører, arbeidere og maskinførere fortjener en stor takk. De laget temporær vei, kom med brakke til oss, fikk vaska brakka, torva av, lånte oss trillebårer, spader og krafser. De fjernet masse fra kanten av feltet etterhvert som dungene vokste, de fjernet den temporære veien og satte opp autovern. Og de kom med jevne mellomrom innom feltet for å se på resultatene.

Jeg må også berømme gode naboer og grunneiere på Hunstad. Disse viste stor interesse for utgravingene og var veldig hjelpsomme. Her fikk vi låne telefon, vannslanger, toalett og veranda med hagemøbler. Rett som det var var de innom feltet for å se på resultatene, og siste dag i felt fikk vi servert kaffe og kaker!

Gravegjengen fungerte godt sammen, både i arbeid og sosialt, spesielt andre sesongen da vi bodde flott på Nordland Kultursenter hvor Rigmor og de andre damene stelte godt med oss. Været var bra og folk hygget seg. Vi kommer gjerne tilbake.

SKISSE OVER FELTET
M/STRUKTURER

